

YUNISEF—BOLA HUQUQLARINI HIMOYA QILISHGA QARATILGAN BMTNING MAXSUS ORGANI

Shoyimqulova Ozoda Sayfiddin qizi

Guliston davlat pedagogika instituti talabasi

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada bola huquqlarini himoya qilish bilan shug'ullanuvchi BMTning maxsus organi YUNISEF tashkiloti haqida so'z boradi. YUNISEF o'z faoliyatiga bola, uning huquqlari, xavfsizligi, sog'lig'i va ta'lim masalalarini qamrab oladi. YUNISEF bola huquqlarini himoya qilish maqsadida boshqa bir qator tashkilotlar bilan hamkorlik aloqalarini yo'lga qo'ygan.*

***Kalit so'zlar:** YUNISEF, insonparvarlik, yordam ko'rsatish, hamkorlik, rag'batlantirish, milliy dasturlar, bola himoyasi, vakolatxonalar, kamol toptirish.*

***Ключевые слова:** ЮНИСЕФ, человечество, оказывают помощь, сотрудничество, поощрять, национальные программы, защита детей, представительства, совершенство.*

***Keywords:** UNICEF, humanity, provide assistance, cooperation, encourage, national programs, child protection, representative offices, perfection.*

Ikkinchi jahon urushidan keyingi Yevropada va Xitoyda bolalarning oziq-ovqat, dori-darmon va kiyim-kechakka bo'lgan kundalik zarur ehtiyojlarini to'laroq qondirish maqsadida 1946-yil 11-dekabrda BMT Bosh Assambleyasining birinchi sessiyasida 57 (I) rezolyutsiyasi bilan "Bolalarga yordam ko'rsatish bo'yicha xalqaro favqulodda jamg'arma (YUNISEF)" (United Nations International Children's Emergency Fund - UNICEF) ta'sis etilgan edi. 1950-yilda BMT Bosh Assambleyasi mazkur Fond faoliyatining asosiy yo'nalishi rivojlanayotgan mamlakatlar bolalarining manfaatlari ko'zlangan dasturni amalga oshirishdan iborat deya qaror qabul qildi. Uch yildan keyin BMT Bosh Assambleyasi YUNISEFning faoliyatini nomuayyan muddatga uzaytirishga

qaror qilgan. Butun dunyodagi barcha bolalarning hayotini saqlashdagi yordami uchun YUNISEF 1965-yili Nobel mukofotining sohibi bo'ldi.

YUNISEF insonparvarlik, muruvvat yordami ko'rsatgan holda rivojlanishga hamkorlik qilgan ekan, bolalarni himoya qilish va ularning barcha qobiliyatlarini o'stirish maqsadida rivojlanayotgan mamlakatlar bilan hamkorlik doirasini kengaytirishga harakat qilib kelmoqda. Bunday hamkorlik bolalarni kamol toptirish sohasidagi milliy dasturlar doirasida amalga oshirilmoqda. Ana shu hamkorlik mohiyatan jahondagi har bir bolaga uning "Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiya"da e'lon qilingan tayanch huquqlari hamda imtiyozlari imkon qadar ro'yobga chiqarilishini ta'minlashga qaratilgan. Markaziy va Sharqiy Yevropada, shuningdek, sobiq Sovet Ittifoqi hududida bolalarning eng zarur talab-ehtiyojlarini qondirish maqsadida YUNISEF ba'zi davlatlarga yaqindan yordam ko'rsatib kelmoqda. YUNISEF bola huquqlarini rag'batlantirish masalalari bilan shug'ullanuvchi "Bola huquqlari qo'mitasi" bilan yaqindan hamkorlikni yo'lga qo'ygan bo'lib, ayni vaqtda Konvensiyaning amalga oshirilishini kuzatish hamda Konvensiyani ratifikatsiya qilgan yoki bu hujjatga qo'shilgan davlatlarga zimmalaridagi vazifalarini bajarishlarida har tomonlama yordam ko'rsatish bilan shug'ullanmoqda.

YUNISEF o'z faoliyatida bolalarning omon qolishini ta'minlash, ularni himoya qilish va kamol toptirish to'g'risidagi umumjahon deklaratsiyasini amalga oshirishga qaratilgan harakatlar rejasiga amal qiladi. Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiya - YUNISEFning bolalar huquqlari hamda ularning xavfsizligi, salomatligi va ta'lim masalalarini ilgari surishdagi faoliyatida dasturamal vazifasini bajaradi. YUNISEF, shuningdek, turli davlat tashkilotlari va siyosatchilarini hamkorlikka chaqiradi; bolalar hayoti va sog'lig'i himoyasiga, ularning jismoniy va aqliy rivojlanishiga yo'naltirilgan tadbirlar o'tkazadi va ularni o'tkazishni qo'llab-quvvatlaydi. Shu o'rinda ta'kidlab o'tish kerakki, YUNISEF BMT byudjeti tomonidan hech qanday ta'minlanmaydi, uning moliyaviy jihati to'lig'icha xayr ehsonlar hisobidan amalga oshiriladi. Butun dunyo miqyosida yig'iladigan mablag'larini umumiy lashtirib, YUNISEF ularni bolalarga yordam berishga, ularni eng zarur narsalar bilan ta'minlashga, bolalar va ularning oilalari

uchun normal hayot tarzi yaratishga ko'maklashuvchi dasturlar uchun sarflaydi. Bugungi kunda ko'plab davlatlarda YUNISEF o'z vakolatxonalarini ochgan va samarali faoliyat olib bormoqda. O'z faoliyati davomida tashkilot davlatlarning parlamenti, vazirliklari, tashkilotlar, fuqarolik jamiyati institutining vakillari va boshqa mahalliy tashkilotlar bilan yaqindan hamkorlik olib boradi.

YUNISEF bilan hamkorlik doirasida, 2002-yil may oyida bo'lib o'tgan BMTning Bolalar masalalari bo'yicha maxsus sessiyasida bolalarning dunyoqarashlari ifoda etildi. Unda 7000 ishtirokchidan 600 nafarini bolalar tashkil etgan bo'lib, bolalar forumini ifoda etish imkoniyatini berdi. Shuningdek, 189 davlat "Bolalar uchun maqbul dunyo" deklaratsiyasini imzolagan. Ushbu hujjatga asosan, davlatlar bolalarning farovonligini yaxshilash bo'yicha faoliyatning milliy dasturlarini qabul qilishgan. Faoliyat o'z ichiga onalik va bolalikni muhofaza qilish, sog'liqni saqlash, ta'lim, bola himoyasi, ijtimoiy siyosat kabi sohalarni qamrab oladi.

YUNISEF, asosan, hayot tarzi yaxshi bo'lmagan, ancha og'ir sharoitlarga tushib qolgan rivojlanayotgan davlatlardagi bolalarga, sog'lig'i tufayli imkoniyatlari cheklangan bolalarga, harbiy harakatlar yoki tabiiy ofatlar, ochlik, shafqatsizlik, ekspluatatsiya qurbonlariga e'tibor qaratadi. Bolalar jamg'armasining rahbar organi EKOSOS tomonidan BMT, ixtisoslashgan muassasalar hamda MAGATE a'zo-davlatlaridan saylanuvchi 41 davlat vakillaridan tashkil etilgan YUNISEF Boshqaruvi hisoblanadi. Boshqaruv o'zining yillik sessiyalarini o'tkazadi. YUNISEF har yili EKOSOSga hisobot taqdim etadi. YUNISEFning shtab-kvartirasi Nyu-York shahrida (AQSh) joylashgan.

YUNISEF rivojlanayotgan mamlakatlar bilan quyidagilar bo'yicha hamkorlik qiladi:

- bolalarning ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan xizmatlarni rejalashtirish va taqdim etishga, manfaatdor mamlakatlar bilan maslahatlashuvlarga ko'maklashish va davlatlar o'rtasida tajriba almashishga yordam beradi;

•sog'liqni saqlash va sanitar xizmati xodimlari, o'qituvchilar, diyetologlar va bolalarni ijtimoiy ta'minlash sohasidagi mutaxassislarni qo'shgan holda milliy xodimlarni tayyorlash va ularni yo'naltirish jarayonini faollashtirish uchun mablag'larni taqdim etish;

•darsliklar uchun qog'ozdan tortib jihozlargacha, klinikalar uchun dorilardan tortib qishloqlarni toza suv bilan ta'minlovchi truboprovodlar va nasoslargacha – texnik vositalar, jihozlar va boshqa ta'minot vositalarini taqdim etish.

YUNISEFning yordami birinchi o'rinda tabiiy ofatlar, fuqarolik urushlari yoki epidemiyalar natijasida vujudga keladigan favqulodda holatlarda bolalar uchun uzoq muddatli dasturlarni bajarishga, onalar va bolalarning bevosita ehtiyojlarini tezlik bilan qondirishga yo'naltiriladi, favqulodda yordam ko'rsatilgandan so'ng esa, qayta tiklash dasturlari amalga oshiriladi. Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda xulosa qilish mumkinki, YUNISEF o'tgan yarim asrdan ortiq faoliyati natijasida o'z faoliyatida norma ijodkorlik, operativ yordam, muvofiqlashtiruvchi funksiyalarini amalga oshirish orqali bola huquqlarini himoya qilish sohasidagi universal xalqaro muassasaga aylandi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shoyimqulova Ozoda Sayfiddin qizi. (2024). BOLALARNING HUQUQLARINI BUZGANLIK UCHUN MA'MURIY JAVOBGARLIK. *IQRO INDEXING*, 10(2), 56-58. <https://worldlyjournals.com/index.php/IFX/article/view/4784>
2. Shoyimqulova Ozoda Sayfiddin qizi. (2024). BOLALARNING HUQUQLARINI BUZGANLIK UCHUN JAVOBGARLIK - BOLA HUQUQLARI KAFOLATI SIFATIDA. *IQRO INDEXING*, 10(2), 54-55. <https://worldlyjournals.com/index.php/IFX/article/view/4782>
3. MANSUROV A. Development stages of migration from a historical point of view //News of UzMU journal. – 2024. – T. 1. – №. 1.1. 1. – С. 108-111.
4. Абдушукурова И. К., Темирова Н. Э. Борьба против торговли людьми в Узбекистане //Молодой ученый. – 2014. – №. 4. – С. 466-468.
5. Erkinovna T. N. THE DEVELOPMENT OF SOCIOLOGY AND ITS ROLE IN THE LIFE OF SOCIETY //Galaxy International Interdi